

УДК 342.9

<https://doi.org/10.34142/23121661.2023.37.01>

orcid. org / 0000-0001-5259-4590

© Задихайло О.А. 2023

О.А. Задихайло

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

O. Zadikhaylo

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL
REGULATION OF ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN UKRAINE:
CURRENT STATE AND TENDENCIES
OF DEVELOPMENT**

Анотація. Метою статті є висвітлення сучасного стану адміністративно-правового регулювання штучного інтелекту, а також розробка пропозицій щодо його удосконалення. Автор акцентує увагу на відсутності в Україні ефективного механізму нормативно-правового регулювання процесів створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту, недостатньому рівні публічного адміністрування в цій сфері. Автор дійшов висновку, що адміністративно-правове регулювання штучного інтелекту в Україні потребує удосконалення шляхом створення центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом і з чітко визначеними повноваженнями в галузі штучного інтелекту та прийняття відповідної нормативно-правової бази, до якої насамперед має увійти базовий Закон «Про правові засади діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні», а також підзаконні нормативно-правові акти відповідного галузевого спрямування, які деталізують та уточнюють положення базового закону.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, штучний інтелект, нормативно-правова база, концепція розвитку, публічне адміністрування

Abstract. The purpose of the article is to highlight the current state of administrative and legal regulation of artificial intelligence, as well as to develop proposals for its improvement. The author focuses on the lack of an effective regulatory mechanism in Ukraine for the creation, implementation and use of artificial intelligence technologies, the insufficient level of public administration in this area. The author came to the conclusion that the administrative and legal regulation of artificial intelligence in Ukraine needs to be improved by creating a central body of executive power with a special status and with clearly defined powers in the field of artificial intelligence and the adoption of an appropriate regulatory and legal framework to which, first of all,

it should belong the basic Law "On the Legal Basis of Activities for the Creation, Implementation and Use of Artificial Intelligence in Ukraine", as well as subordinate legal acts of the relevant branch, which detail and clarify the provisions of the basic law.

Key words: *administrative and legal regulation, artificial intelligence, legal framework, concept of development, public administration.*

Постановка проблеми. В умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій в усьому світі штучний інтелект стає однією з ключових технологій сучасності. Понад 50 країн світу, так само й Україна, уже створили й затвердили власні стратегії розвитку штучного інтелекту, щоб зафіксувати свої завдання й пріоритети в цій сфері, прискорити темпи науково-технічного та соціально-економічного розвитку.

У національних стратегіях розвитку штучного інтелекту розглядається широкий спектр питань, пов'язаних із розробкою та розвитком технологій та іншими проблемами широкого використання систем зі штучним інтелектом (соціальними, економічними, політичними, технологічними, правовими тощо). Правові складники національних стратегій розвитку штучного інтелекту різняться між собою за змістом та підходами щодо системності розгляду проблем. Це зумовлено відмінностями в розумінні функціональних можливостей штучного інтелекту та, відповідно, його соціальної ролі [1].

З огляду на це, на увагу заслуговують саме наукові праці вчених-правників, які здійснюють аналіз правових особливостей використання штучного інтелекту в різних сферах суспільного життя. А оскільки застосування технологій штучного інтелекту відбувається практично у всіх сферах публічного управління та адміністрування наразі актуальними є наукові дослідження, що стосуються питань адміністративно-правового регулювання штучного інтелекту.

Аналіз останніх досліджень. порушеним проблемним питанням присвячені наукові праці О. В. Карпенко, Ю. В. Карпенко, О. М. Охотнікової, С. В. Корпачової, Р. Р. Марутян, Ю. І. Тюрі [2-6].

Однак ґрунтовних спеціалізованих досліджень сучасного стану адміністративно-правового регулювання штучного інтелекту в Україні та перспектив його розвитку вітчизняними вченими-адміністративістами проведено не було.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення сучасного стану адміністративно-правового регулювання штучного інтелекту, а також розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. 21 квітня 2021 року в Європейському Союзі

були оприлюднені пропозиції щодо правового регулювання застосування штучного інтелекту. Водночас у різних країнах розпочалося активне обговорення ініціативи Європейської Комісії, яка запропонувала до розгляду інституціям ЄС та європейській спільноті довгоочікуваний документ із правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних зі штучним інтелектом – Регламент Європейського Парламенту і Ради, що встановлює гармонізовані правила про штучний інтелект [7].

Україна, яка є членом Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва й розвитку з питань штучного інтелекту (Organisation for Economic Cooperation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449).

З метою визначення пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій штучного інтелекту в Україні 2 грудня 2020 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту [8].

Серед основних завдань, визначених у Концепції у сфері правового регулювання штучного інтелекту було визначено такі:

«- імплементація норм, закріплених у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту», що прийняті в червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених в Рекомендаціях CM/Res (2021 0)1, схвалених 8 квітня 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України;

– опрацювання питання відповідності законодавства України керівним принципам, установленим Радою Європи, щодо розроблення та використання технологій штучного інтелекту та гармонізація його з європейським;

– опрацювання питання щодо необхідності врегулювання суспільних відносин у сфері розвитку штучного інтелекту на законодавчому рівні» [8].

Таким чином, упорядкування норм законодавства у сфері штучного інтелекту має здійснюватись комплексно, як шляхом гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС у цій галузі, так і шляхом створення власної вітчизняної системи нормативно-правового регулювання владно-організаційної діяльності в галузі створення, впровадження та використання штучного інтелекту.

Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні було визначено також низку першочергових проблем, що потребують розв'язання у сфері публічного адміністрування штучного інтелекту, зокрема: «відсутність або недосконалість правового регулювання штучного інтелекту (зокрема й у сферах освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони), а також недосконалість законодавства про захист персональних даних; недосконалість механізмів

прийняття управлінських рішень у публічній сфері, забюрократизованість системи надання адміністративних послуг, обмеженість доступу до інформації та її низька якість, недостатній рівень впровадження електронного документо-обігу між державними органами, а також низький ступінь оцифрованості даних, що перебувають у власності державних органів» [8].

Як бачимо, однією з найголовніших проблем у цій сфері є відсутність якісного правового регулювання штучного інтелекту. І, дійсно, сьогодні в Україні, як і у багатьох країнах світу, відсутній ефективний механізм нормативно-правового регулювання процесів створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту.

Насамперед існує нагальна потреба в прийнятті базового закону «Про правові засади діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні», у якому були б висвітлені правові засади створення, застосування та використання штучного інтелекту в Україні.

При цьому слід ураховувати, що впровадження технологій штучного інтелекту відбувається в багатьох сферах суспільного життя в Україні, зокрема в промисловості, економіці, транспорті та інфраструктурі, у сфері оборони, науковій діяльності, освіті, медицині, сільському господарстві, екології, оборонній промисловості, у сфері національної безпеки тощо. Кожна галузь має свої особливості правового регулювання, а це так само потребує створення відповідного галузевого законодавства.

Так, О. М. Охотнікова та С. В. Корпачова, слушно пропонують поряд із прийняттям Закону України «Про штучний інтелект» ухвалити підзаконний нормативно-правовий акт, який би регулював питання ефективності публічного адміністрування сфери земельних відносин, зокрема Постанову Кабінету Міністрів України «Про сферу функціонування штучного інтелекту в публічному адмініструванні земельних відносин» [4, с. 13].

Аналогічний підзаконний нормативно-правовий акт, який упорядкував би порядок надання адміністративних послуг у сфері публічного управління із застосуванням штучного інтелекту слід затвердити у вигляді Постанови КМУ «Про перелік адміністративних послуг, рішення за якими приймаються в автоматичному режимі».

В умовах воєнного стану особливого значення набуває розвиток штучного інтелекту у сферах національної безпеки і оборони. Впровадження технологій штучного інтелекту в оборонній сфері є важливим складником реформи всього оборонно-промислового комплексу й вимагає створення відповідного галузевого законодавства та розробки державних програм підтримки розвитку технологій у сферах національної безпеки і оборони

Серед пріоритетних сфер, які також потребують нормативного забезпечення процесів створення, впровадження та використання технологій штучного

інтелекту, слід назвати також: освіту і професійне навчання, науку, економіку, кібербезпеку та інформаційну безпеку, правосуддя, публічне управління та адміністрування тощо.

Сьогодні окремі повноваження щодо здійснення публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні покладено на Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри). З цього приводу слід зауважити, що серед завдань Мінцифри, відсутнє чіткі та конкретні повноваження, пов'язані з публічним адмініструванням діяльності із впровадження технологій штучного інтелекту в Україні. І хоча серед основних завдань Мінцифри, зазначених у Положенні про Міністерство цифрової трансформації України від 18 вересня 2019 р., є «забезпечення розвитку віртуальних активів, блокчейну та токенизації штучного інтелекту» (абз. 3 п.п. 14 п. 4 Положення про Міністерство цифрової трансформації України [9]), однак публічне адміністрування має стосуватись не просто розвитку штучного інтелекту, а саме створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту, як це зазначено в Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. А враховуючи то факт, що штучний інтелект є однією з найскладніших сучасних технологій, питання публічного адміністрування відповідної діяльності потребують особливо пильної уваги з боку уповноважених на те органів. Крім того розвиток технологій штучного інтелекту має бути не просто одним із багатьох напрямів діяльності в державі, а одним із головних, пріоритетних завдань державної політики, оскільки від його успішної реалізації залежить побудова конкурентоспроможної економіки, розвиток науково-технічного потенціалу в Україні.

Для реалізації пріоритетних завдань державної політики розвитку штучного інтелекту потрібно створити центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом – Державне агентство з питань штучного інтелекту України, сфера повноважень якого буде спрямована винятково на реалізацію державної політики у сфері створення, застосування та використання штучного інтелекту, а також забезпечення державного контролю щодо дотримання прав людини при проєктуванні, розробці та використанні систем штучного інтелекту.

Висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. З урахуванням вищевикладеного можна зробити висновок, що адміністративно-правове регулювання штучного інтелекту в Україні потребує удосконалення та прийняття відповідної нормативно-правової бази, до якої передусім має увійти базовий Закон «Про правові засади діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні», а також підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують функціонування штучного інтелекту в публічному адмініструванні різних галузей суспільних відносин:

державному управлінні та місцевому самоврядуванні, освіті та науці, національній безпеці та обороні, правоохоронній діяльності тощо.

Література

1. О. Баранов. Правові аспекти національних стратегій розвитку штучного інтелекту. Юридична Україна. 2019. №7. С. 21–38;
2. Карпенко О. В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-інфраструктура, цифрові системи бізнес-аналітики та трансферти. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/4.pdf. (дата звернення: 21.02.2023 р.);
3. Карпенко Ю.В. Етичні принципи застосування штучного інтелекту в публічному управлінні. Вісн. НАДУ. 2019. № 4. С. 93–97 (Серія «Державне управління»);
4. Охотнікова О. М., Корпачова С. В. Штучний інтелект у публічному адмініструванні земельних відносин: проблеми та перспективи. Часопис Київського університету права. 2021. № 1. С. 132–135;
5. Марутян Р.Р. Інформаційні технології інтелектуального управління у публічно-управлінській практиці: зарубіжний та вітчизняний досвід. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2018. № 2. С. 146–153;
6. Тюрю Ю.І. Деякі аспекти побудови нормативної бази адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. JURIS EUROPAENSIS SCIENTIA. 2022. №5. С. 25-28;
7. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial intelligence Act) (EUR-LEX, 21/04/2021). URL: <https://europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=COM:2021:206:FIN> (дата звернення: 27.02.2023 р.);
8. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.02.2023 р.);
9. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nprasya/pitannya-ministerstvacyfrovoi-t180919> (дата звернення: 21.02.2023 р.).